

Pioniri hrvatskog skijanja

SVI POKUŠAJI DA SE U HRVATSKOJ U ZIMI 1911./1912. ORGANIZIRAJU PRVA JAVNA SKIJAŠKA NATJECANJA BILI SU BEZUSPJEŠNI. MORALA SE PRIČEKATI SLJEDEĆA ZIMA DA BI SE PONOVRNO POKUŠAO PROKRČITI PUT SKIJAŠKOM ŠPORTU. NO ENTUZIJAZMA I VOLJE PIONIRIMA NAŠEG SKIJANJA NIKAD NIJE NEDOSTAJALO

Piše **Zdenko Jajčević**

Nakon pionirskih pothvata u razvoju skijanja u Hrvatskoj pod vodstvom Franje Bučara i osnivanja prve skijaške sekcije u Prvom hrvatskom sklizalačkom društvu 1894. godine, početkom XX. stoljeća postupno je palo zanimanje za tu sportsku granu. Skupu skijašku opremu mogli su nabaviti samo bogatiji građani. S tadašnjim skijama moglo se samo kretati po snijegu i eventualno spustiti niz neku blagu padinu. Skijanje je predstavljalo nemali napor u kojem je bilo malo uživanja. Zato su pobornici zimskih športova izabrali mnogo povoljnije sanjkanje. Najpovoljniji tereni za sanjkanje nalazili su se u Samobor-

skom gorju. Na fotografijama koje prikazuju tadašnje sanjkaše nalazi se i Franjo Bučar na skijama. On im je jedini ostao vjeran, kao da je pretpostavljao da u njima leži budućnost zimskog športa.

Vodvarška prvi skijaš slavodobitnik

Novo razdoblje u razvoju skijanja započelo je 1908. Te se godine na međunarodnom skijaškom natjecanju u Češkoj istaknuo zagrebački odvjetnik Janko pl. Vodvarška koji je bio redovit gost čeških skijaških natjecanja. On je 9. veljače 1908. godine u mjestu

Zagrebački
skijaši na livadi
Preseka pod
Oštrcom 1914

Jilemnici nastupio na "prvenstvu zemalja češke krune", izvan konkurencije, i pobijedio u utrci na 10 km.

Potkraj iste godine, jedan drugi skijaški entuzijast, Rudolf Zigmundovsky iz Zagreba, sudjelovao je na skijaškom tečaju u Maria Sallu u Austriji. Tečaj je vodio Mathias Zdarsky, poznati austrijski skijaški učitelj i inicijator alpskog skijanja. Na poticaj Zigmundovskog i uz potporu Franje Bučara, početkom 1909. godine ponovno je aktiviran "posebni ski odjel" u "Prvom hrvatskom sklizalačkom društvu". Rudolf Zigmundovsky imenovan je pročelnikom sekcije. Iste je godine osnovana i skijaška sekcija u Hrvatskom akademskom športskom klubu u Zagrebu. Zahvaljujući njihovoj inicijativi, skijanje se naglo počelo širiti. Većina do tada vatrenih sanjkaša prešla je na mnogo atraktivnije skijanje.

Bučar je i u novinama propagirao skijanje. Tako je u siječnju 1909. u "Obzoru" objavio članak u kojem je među ostalim napisao: "Kod klizanja vezan je čovjek na neku stanovitu plohu leda, dok se kod sanjkanja čovjek opet veže na neki put ili strminu. Opetovane kretnje na jednome mjestu brzo umaraju pa je stoga pomisljivo, da je ski-sport koji pruža svaku raznolikost, u vrlo kratko vrijeme osvojio prednost pred ostalim zimskim sportovima. Tajne ljepote ski-sporta poznaje samo onaj, koji je imao prilike da na skijima probavi bar jedan lijepi zimski dan u bilo kojem gorskom kraju".

Među propagatore skijaškog športa uključila su se i dvojica mladih športaša i športskih djelatnika, Ivo Lipovščak i Ante Pandaković. Pojavile su se i prve skijašice - Katja Dean i Mary Pandaković-Klaić. Ivo Lipovščak, koji se nalazio na čelu ski-sekcije HAŠK-a, uspio je vrlo brzo pridobiti članove da se umjesto sanjkanjem počnu baviti skijanjem. Pored Franje Bučara sada se pojavljuju i drugi mladi skijaši, koji sa suvremenijom opremom sa dva štapa skijaju tehnički mnogo bolje. Oni postavljaju nove, solidnije temelje za daljnji mnogo uspješniji razvoj skijaškog športa u Hrvatskoj.

Plješivičko gorje - prvi skijaški centar

Još u vrijeme kada je sanjkanje bilo popularno, uređen je na Plješivici prvi zimski centar. Medvednica je u to vrijeme bila neupotrebljiva za zimske športove. Bila je obrasla gustom šumom, s malo puteva i bez pogodnih livada. Zagrepčani su zbog toga izabrali relativno lako dostupne pitome padine Plješivice, kao najpogodnije za svoje aktivnosti. U tome su im pomogla braća Horvat, koja su podigla hotel u mjestu Plješivica. U njemu su osigurali dobru prehranu i mogućnost noćenja za one koji su se odlučili na višednevni boravak. Hotel je imao telefonsku vezu sa Zagrebom, tako da se mogao najaviti dolazak i rezervirati smještaj. Bio je organiziran i prijevoz saonicama ili zaprežnim kolima od željezničke stanice u Jastrebarskom do hotela. Nedjeljom su kola obavezno

Članovi skijaške sekcije HAŠK-a na Medvednici 1910. S desna; Ante Pandaković, Ivo Lipovščak, Milivoj Jemeršić, Aleks Vragović, ...

dočekivala vlak koji je prometovao od Zagreba do Rijeke, a radnim danom se to činilo uz najavu. Nastojanjem braće Horvat bilo je uređeno i novo sanj-kalište. Kasnije, oni su bili mecene i skijaškog športa.

Međutim, to je novo, tehnički savršenije skijanje, s mnogo većim brojem poklonika, tražilo nove, prostranije i strmije terene sa sigurnijim i dugotrajnijim snije-gom. U Hrvatskoj, takva područja mogla su se prona-ći jedino u Gorskom kotaru.

Gorski kotar i novi skijaški centri

Još kao sanjkaši, hrvatski su se poklonici zimskih športova povezali s istomišljenicima iz Slovenije. Naši su sanjkaši nekoliko puta nastupali na međunarodnim natjecanjima koja su organizirana na terenima Bohinjske Bistrice. Tamo je "Deželina zveza za promet tujcev na Kranjskem" još 1909. godine sagradila sanj-kalište Belvedere dugo 2100 metara i posebnu stazu za skijaše obilježenu crvenim trakama. Na tim su terenima nastupili i brojni hrvatski sanjkaši. Neki od njih, kao prvak Hrvatske Fritz Lovrenčić, postigli su i dobre rezultate. Sanjkaši su tamo imali prilike promatrati prva skijaška natjecanja u Sloveniji. Sve je to pobudilo želju da se nešto slično organizira i u Hrvatskoj. Prije svega se javila ideja da se u Hrvatskoj izgradi zimsko-šport-ski centar nalik onom u Bohinju. Još iste 1911. godine poduzete su velike akcije da se pronade i izgradi sličan zimsko-športski centar u Gorskom kotaru. Na preporu-ku riječkih planinara i skijaša, koji su se u sve većem broju počeli pojavljivati i u tome gradu, izabrane su Fužine.

U nastojanju da se uredi i promovira zimsko-športski centar pomogle su turističke organizacije koje su se tih godina počele osnivati i u Hrvatskoj. Bila su to društva za promet stranaca koja su, po ugledu na slična društva u Austro-Ugarskoj, počela priređivati športska natjeca-nja za privlačenje što većeg broja turista u pojedina područja.

Tako je npr. Društvo za promet stranaca u Opatiji počelo organizirati tzv. športske tjedne, da bi zainteresirani stranci posjećivali Gorski kotar, već tada poznat kao "zračno lječilište". U Fužinama i Delnicama takva su se društva osnivala kako bi se iskoristile dobre turi-stičke pogodnosti tog kraja. U napisu zagrebačkog "Obzora" iz 1910. godine o turističkom potencijalu Gorskog kotara možemo pročitati da su "zimski sporto-vi stekli toliko prijatelja da su gorski krajevi koji su zimi bili posve pusti, danas obilnije posjećeni nego li ljeti, te su postali upravo prava izletišta".

Zagrebački skijaši u Delnicama u studenome 1914.

Društvo za promet stranaca u Fužinama

Posebno je aktivno Društvo za promet stranaca u Fužinama koje se, na preporuku riječkih planinara i lju-bitelja zimskih športova, povezalo sa zimsko-šport-skom sekcijom Hrvatskog akademskog športskog kluba iz Zagreba. Dogovoreno je da se na terenima oko Fužina, od 1. do 10. veljače 1912. godine, organiziraju brojna zimska športska natjecanja. Društvo za promet stranaca iz Fužina bilo je "voljno investirati u sanjka-lišta, klizališta i skijališta".

U svim tadašnjim dnevnim i športskim listovima pokrenuta je velika propagandna akcija o tom događa-ju. Podrobne propozicije športske priredbe objavljene su u javnosti. Pokroviteljstvo nad međunarodnim sanj-kaškim natjecanjem preuzelo je Društvo za promet stranaca u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, a tehni-čku pripremu preuzeo je HAŠK prema pravilima Hrvatskog športskog saveza. S novoosnovanim podu-zećem Ćirilometodski kinematograf - Hrvatski kinema-tografski dnevnik, dogovoreno je snimanje zaključnog natjecanja i vježbi u tečaju. Misli se na skijanje kao

posebnu športsku atrakciju. Poslije natjecanja trebao se održati skijaški tečaj. Za to je angažiran i poseban učitelj skijanja, voditelj tečaja. Bio je to dr. Godina, sveučilišni profesor, član Akademске sekcije Ski-društva iz Beča.

Napravljen je detaljan raspored priredbe. Sudionici tečaja trebali su stići 1. veljače. Od 2. do 10. veljače bila je predviđena obuka u norveškoj ski-vožnji. Završna utrka za tečajce trebala se održati 10. veljače, a dan kasnije utrka otvorena za sve vozače.

Zanimljive su bile upute za skijaše tečajce. Navodi se da će se obučavati norveški način ski-vožnje, chistijanja i telemark. Što se tiče opreme, preporučene su Telemark-ski s Bilgeri-vezom. "Ski neka budu tako dugi da se pruženom rukom lahko dohvate šiljci. Uz to su potrebne dvije ski-batine sa tanjurićima za snijeg. Batine neka sižu do lakata. Cipele moraju biti nepromočive. Izvrsne su tzv. lanpar cipele - okovane. Cipele mogu se rabiti samo na vezu tvrdog sistema. Odijelo treba da je primjereni turistički kostim. Osobito dobre treba da su čarape, svákako od vune. Kao rukavice najbolji su tzv. fáustlingi. Preporuča se uzeti dva para. Dobro opremljeni naplećnjak upotpunjuje opremu, a treba da je u njemu bezuvjetno ski-vosak, a prema potrebi i snježne očale."

Za tečaj je prijavljen lijep broj učesnika i dvije dame te riječki alpinistički klub

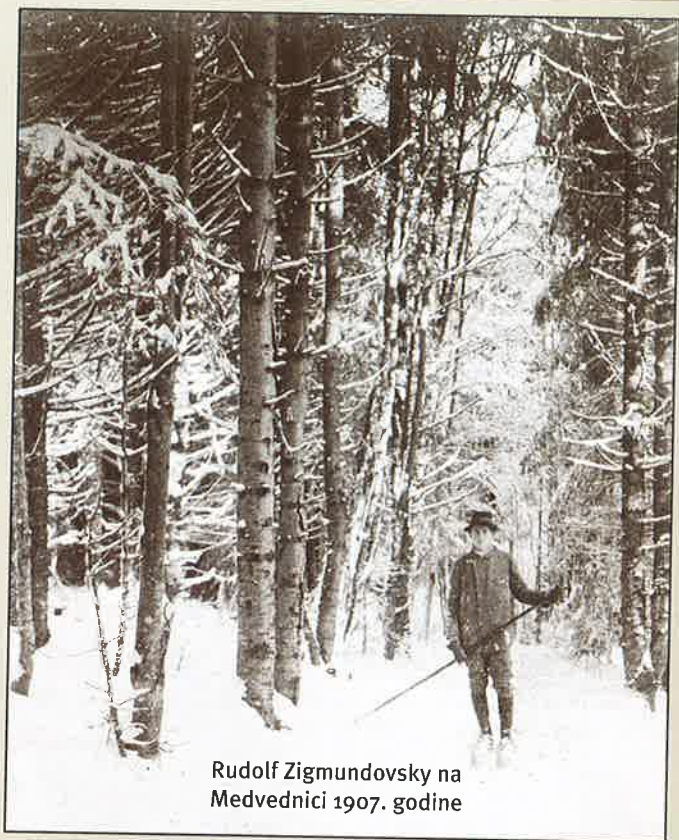
Prikupljene su brojne nagrade za sve vrste natjecanja i bile su izložene u izlogu tvrtke Jesenski i Turk - Elsa - Fluid dom u Zagrebu. Prijave su se primale u prostorijama HAŠK-a u Opatičkoj ulici. Moglo se prijaviti i u Fužinama.

Zagrebački skijaši na livadi Preseka pod Ostrcom 1914.

IZVORI I LITERATURA:

Zimski šport na Plješivici, Šport i umjetnost, Zagreb, br. 2 od 1912., str. 7
Gorski Kotar i zimski sportovi, Novosti, Zagreb, br. 11 od 13. 1. 1912.
Prvi ski tečaj u Hrvatskoj, Narodne novine, Zagreb, br. 12 od 16. 1. 1912.
Izlet na Hum, Šport i umjetnost, Zagreb, br. 5 od 3. 12. 1912., str. 6
Uspjeh Hrvata u tuđini, Novosti, Zagreb, br. 5 od 12. 1. 1912., str. 3

Rudolf Zigmundovsky na Medvednici 1907. godine

Čudljivost prirode

Zbog nedostatka snijega u Fužinama, sav je ovaj izvanredni trud bio uzaludan. U to vrijeme na Medvednici je bilo više snijega, pa su tih dana vojnici zagrebačke posade održali vježbe na skijama. Startali su s različitih mjesta. Iz Mikulića, Mirogoja i Prekrižja, a trebali su se sastati u Šestinama. "Svrha je vježbe da se okuša spretnost momaka u brzom mijenjanju terena i uporabivosti za dojavnu službu." Tu pogodnost pokušali su iskoristiti i ambiciozni članovi zimsko-športske sekcije HAŠK-a. Oni su 11. veljače 1912. zakazali "utrku za prvenstvo grada Zagreba na skijama na pruzi Sljeme - Kraljičin zdenac". Međutim, i ona je morala biti odgođena jer je u to vrijeme i na Medvednici nestalo snijega.

Tako su svi pokušaji da se u Hrvatskoj u zimi 1911./1912. organiziraju prva javna skijaška natjecanja bili bezuspješni. Morala se pričekati sljedeća zima da bi se ponovno pokušao prokrciti put skijaškom športu. Entuzijazma i volje pionirima našeg skijanja nikad nije nedostajalo. Već početkom prosinca 1912. godine nekoliko je članova Hrvatskog planinarskog društva organiziralo izlet na Hum u Sloveniji. U tadašnjem je tisku objavljeno: "Po vrlo lijepom vremenu uživali su svu ljepotu športa i šija, jer ondašnje livade sada su pune snijega i izvrstan su teren".